

Achter het rookgordijn van de tabakslobby

Zeven jaar geleden waren longartsen Pauline Dekker en Wanda de Kanter het helemaal zat. De wachtkamer zat elke dag vol mensen die ziek waren door het roken. Vermijdbare ziektes. Heel frustrerend. Dat leidde tot het schrijven van twee boeken over dit onderwerp en de oprichting van de website TabakNee.nl. Daarmee belandden ze achter het rookgordijn van de tabakslobby.

Tekst: Petra Pronk

De meeste mensen hebben het idee dat we het in Nederland best goed doen met ons antirookbeleid. Een misvatting, stellen longartsen Pauline Dekker en Wanda de Kanter. 'De laatste dertig jaar is er veel nieuwe informatie beschikbaar gekomen over de rol van roken bij ziektes en die wijst allemaal in dezelfde richting: roken is nog veel schadelijker dan we denken', zegt De Kanter. 'Het effect gaat verder dan long- en keelkanker. Andere kankers zaaien er sneller door uit en het heeft invloed op alles wat er in het lichaam gebeurt. Roken is nummer een tot en met tien als het gaat om het veroorzaken van vermijdbare ziekten. Maar het grote publiek weet dat niet, en ook medici leven massaal in onwetendheid. De antirookcampagnes

zijn afgeschaft. Het hele thema valt tussen wal en schip. Dan is het niet zo gek dat mensen denken: als de politiek niks doet, zal het wel meevallen. Maar het valt niet mee. Het is veel erger dan iedereen denkt.' Vandaar dat ze samen het land in-trekken om mensen wakker te schudden.

Een kwart van Nederland rookt. Elke dag beginnen in Nederland 200 kinderen onder de achttien jaar met roken. 80 procent van de patiënten bij de longarts is ziek als gevolg van roken. De helft van de rokers gaat er op enig moment aan dood. Dat zijn harde feiten. Hoe kan het dan dat we het beeld hebben dat roken bijna is uitgebannen? Het antwoord komt zonder aarzelen: 'dat is het resultaat van een geslaagde lobby van de tabaksindustrie. Macht en geld maken op het rookfront de dienst uit en beide zijn nauw verbonden. Zo was oud-minister Hans Hillen adviseur van de tabaksindustrie. Eelco Brinkman, commissaris bij Philip Morris. De bijnaam van onze minister van Volksgezondheid "minister van tabak" komt niet uit de

@Wdekanter: elke dag beginnen meer dan honderd kinderen met roken, elke dag sterven 69 rokers aan het roken rookalarm.nl

'ALS JE EEN JAAR NIET ACTIVISTISCH BENT, VIND JE HET GOED DAT ER WEER 20.000 DODEN DOOR ROKEN BIJKOMEN'

lucht vallen. Onderzoek van het tv-programma Zembla toonde aan dat zij in haar VNO-NCW-tijd goed contact onderhield met de tabaksindustrie.' 'Zorgwekkend', vinden Dekker en De Kanter.

De Kanter: 'De overheid is een loket voor het bedrijfsleven. De basis van het huidige tabaksbeleid is het STAR-rapport van KPMG, gefinancierd door Philip Morris. Dat is veelzeggend. De tabaksindustrie heeft geregeld contact op de ministeries van VWS en Financiën, terwijl onze verzoeken om ook aan te mogen schuiven onbeantwoord blijven. Een keer zijn we ontvangen door minister Schippers, maar dat was vooral een monoloog van haar kant.' Die praktijk van eenzijdige visite is meer dan dubieus, stellen de longartsen. 'Het is illegaal. Volgens artikel 5.3 van de WHO mag de overheid de tabakslobby helemaal niet ontvangen voor regulier overleg.'

Macht en geld

De invloed van de rooklobby is volgens Dekker niet alleen zo groot omdat accijns op tabak veel geld in het laatje brengt, maar ook omdat de politiek onvolgende tegenwicht kan bieden. Dekker: 'Op het ministerie zitten er op hoge functies geen medici, alleen maar economen. Onbegrijpelijk! Als je als mi-

nister zelf geen verstand van zaken hebt, zorg je toch op z'n minst dat je je omringt met mensen die dat wel hebben? Dan ontvang je dus niet alleen maar "de tabak", maar ook de mensen die verstand hebben van de gevolgen van tabak. Hoe kun je met droge ogen een product alle ruimte geven dat de helft van de gebruikers doodt bij "normaal" gebruik? Dat zouden we van geen enkel ander product accepteren. En terecht, want het is niet normaal. Dus moeten we het roken denormaliseren.'

Vergissing

Dat valt niet mee. Als actievoerders stuiten ze op goed georganiseerde tegenstand. De grootste drempel is wel dat de tabaksindustrie een legale industrie is. Met andere woorden: wat zeur je nou? 'De mantra is, het is legaal, dus het mag. Maar legaal is nog iets anders dan moreel verantwoord', stelt Dekker. 'Hitler is ook legaal aan de macht gekomen. En ooit was het legaal om heksen te verbranden. Nu zien we dat als vergissingen van de geschiedenis. Maar omdat de politiek haar verantwoordelijkheid niet neemt, krijgt deze industrie alle ruimte. Directe reclame mag weliswaar niet meer, maar indirecte reclame is zeer aanwezig. Roken is effectief in de markt gezet als iets dat te ma-

ken heeft met vrijheid en dat maakt het voor liberalen bijna onmogelijk om ertegen te zijn. Politiek en industrie wapperen graag met de vrije keus van de burger. Het probleem is alleen: wie eenmaal verslaafd is, heeft geen vrije keus, stelt Dekker. 'Dus moeten we zorgen dat het niet zover komt. We moeten inzetten op primaire preventie, het kwaad bij de bron aanpakken en zorgen dat kinderen niet gaan roken. Daar bestaan twee zeer effectieve maatregelen voor: het aantal verkooppunten drastisch beperken en de prijs van rookwaren twee keer zo hoog maken. Als sigaretten alleen nog maar in een paar piepkleine tabakszaakjes te krijgen zijn, is het probleem zo opgelost. Een kwestie van langzaam uitfaseren.'

Tentakels

De tabakslobbyisten zijn echter meesters in het mobiliseren van partijen die baat hebben bij een tabaksvriendelijk beleid. 'De tabakslobby heeft enorme tentakels', weet De Kanter. 'Er wordt volop gelobbyd bij de 60.000 verkooppunten. Tankstations leven meer van sigarettenomzet dan van benzine. De dreiging met faillissement is tot nu toe heel effectief.' Dus blijven sigaretten op elke straathoek te koop en behoren ze tot de gewone gebruiksartikelen bij Albert Heijn. Volop in het zicht bij de kassa. En dat is nu juist tenenkrommend, stellen de artsen. Dekker: 'Er zijn 20.000 tabaksdoden per jaar, tegen 690 verkeersdoden. Er bestaat veel betuttelzorg als het gaat om autorijden. Maar die 20.000 tabaksdoden per jaar, daar denkt niemand aan.' Daarmee toont de overheid zich volgens beiden onbewust onbekwaam. 'Als je je macht niet gebruikt om het goede te doen, kun je niet meer met gezag praten over de gezondheidszorg', vindt De Kanter.

Geen alternatief

Dus gaan de twee longartsen door met hun kruistocht. Iemand moet het tenslotte doen. Niet altijd leuk, zegt Dekker nuchter. 'Ik wil op een feestje ook wel eens gewoon praten over nieuwe schoenen of zo. Maar wij worden altijd geassocieerd met tabak.' Soms worden ze wel eens moe van de stroperigheid van de materie, de macht van het grote geld en het gegeven dat de discussie niet draait om feiten, maar om commerciële belangen. 'In het begin dacht ik nog wel optimistisch, wij kunnen het verschil gaan maken,' zegt De Kanter. 'Inmiddels zijn de verwachtingen wat getemperd. Maar de vastberadenheid om door te gaan is nog even groot.' Hun motivatie? 'Er is geen alternatief', zegt Dekker eenvoudig. 'Hoe meer we weten, hoe groter het besef dat deze kennis bij iedereen tussen de oren moet komen. Het melden van een maatschappelijk probleem dat je signaleert, behoort tot de competenties van een specialist. Als je weet dat iedereen ziek wordt door het roken, moet je dat melden. Dat is geen keuze, maar een morele plicht. Als je een jaar niet activistisch bent, vind je het goed dat er weer 20.000 doden door roken bijkomen. Het is niet ethisch om niet activistisch te zijn!'

Artsen mogen wat dat betreft wel wat ambitieuzer worden, vinden beiden. 'De vraag die elke arts zich zou moeten stellen is: kan ik ermee leven als ik niks doe? Tegen huisartsen zou ik willen zeggen: kijk eens naar je eigen populatie. Er zijn heel wat momenten dat je roken aan de orde kunt stellen. Begin bij de kinderen. Bespreek het rookgedrag van zwangere vrouwen. Praat over een rookvrije omgeving voor de kinderen. De volgende stap is het opzetten van goede programma's voor stoppen met roken,' zegt De Kanter.

De eerste successen zijn geboekt. Op het ministerie zijn ze nog niet welkom, maar ze worden wel uitgenodigd door de Tweede Kamer. Ook de media hebben veel lof voor hun initiatief. Een brief van kinderen aan de staatssecretaris leverde een videoboodschap op waarin de staatssecretaris beloofde harder zijn best te doen als het gaat om het tegengaan van roken. Na zeven jaar ook politiek gezien een mijlpaal. Dekker: 'We hebben weleens gedacht: "Het wordt nooit wat". Maar langzamerhand zien we toch dat steeds meer mensen openstaan voor onze boodschap. Dat is wel hoopgevend.' •

@Wdekanter: Als er 10 eendjes over de snelweg lopen bereikt er ook wel 1 de overkant. 1 op de 2 rokers haalt de overkant ook pic.twitter.com/9MMaK3ebA2

De twee boeken van Pauline Dekker en Wanda de Kanter *Nederland stopt! met roken en Motiveren kun je leren, gidsen naar gezond gedrag. Het handboek voor hulpverleners.*